

การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ของครัวเรือนชนบทเพื่อพัฒนาโครงการผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย :
หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายพิพัฒน์สร เศรษฐ์พูนธ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-53-1809-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN ANALYSIS STUDY OF NON-FORMAL EDUCATION LEARNING PROCESS
OF RURAL FAMILIES FOR PROGRAM DEVELOPMENT IN THE PRODUCTION
OF THAI SATO LOCAL SPIRITUOUS LIQUORS
PRODUCTION PROCESS : ONE TAMBON ONE PRODUCT
CHANGWAT NAKHORN SI THAMMARAT

Mr. Phiphatsorn Satthaphu

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of the Doctor of Philosophy in Non-Formal Education
Department of Educational Policy, Management and Leadership
Faculty of Education Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-53-1809-4

พิพัฒน์ศรี เศรษฐพันธุ์: การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 ของครัวเรือนชนบทเพื่อพัฒนาโครงการผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย : หนึ่งตำบลหนึ่ง
 ผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช (AN ANALYSIS STUDY OF NON-FORMAL EDUCATION
 LEARNING PROCESS OF RURAL FAMILIES FOR PROGRAM DEVELOPMENT IN THE
 PRODUCTION OF THAI SATO LOCAL SPIRITUOUS LIQUORS PRODUCTION PROCESS :
 ONE TAMBON ONE PRODUCT CHANGWAT NAKHORN SI THAMMARAT.)

อาจารย์ที่ปรึกษา : ศ. กิตติคุณ อุ๋นตา นพคุณ, อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : ผศ. ดร.โกวิทย์
 พวงงาม , 177 หน้า. ISBN 974-53-1809-4

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบ
 โรงเรียนของครัวเรือนชนบท ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบ
 โรงเรียนของครัวเรือนชนบท การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของครัวเรือน
 ชนบท ตามแนวคิดการพัฒนาไปแกรมการเรียนการสอนของ Patrick Boyle และเพื่อนำผลการศึกษา
 วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาโปรแกรมไปจัดทำแผนกระบวนการเรียนทางการศึกษานอก
 ระบบโรงเรียนผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาใช้กลุ่มสาโทพื้นบ้านไทยในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 964 คน
 และตัวแทนกลุ่ม 16 คน วิทยากร 9 คน ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และ
 แบบสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS for windows
 โดยใช้สถิติพื้นฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาตามข้อเท็จจริง

ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการเรียนรู้ของครัวเรือนเป็นแบบการหาความรู้ตนเอง การสังเกตจาก
 บุคคลอื่น จากการบอกเล่าต่อๆ กันมา และจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้มี 3 รูปแบบ คือ การ
 เรียนรู้ภายในครัวเรือน การเรียนรู้ที่เกิดจากการส่งเสริมจากภายนอกชุมชน และการเรียนรู้ที่เกิดจากการ
 เรียนรู้ระหว่างสมาชิก กระบวนการเรียนรู้ของครัวเรือนชนบทเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย
 จะต้องมีองค์ความรู้ทั้ง 3 รูปแบบมาบูรณาการและพัฒนาเป็นโปรแกรมในการพัฒนาอาชีพผลิตสาโทใน
 ระดับสูงต่อไป

ภาควิชา นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา
 สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน
 ปีการศึกษา 2547

ลายมือชื่อนิสิต
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4384635827 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORD : NON-FORMAL EDUCATION / PRODUCTION OF THAI SATO

PHIPHATSORN SATTHAPHU : AN ANALYSIS STUDY OF NON-FORMAL EDUCATION LEARNING
PROCESS OF RURAL FAMILIES FOR PROGRAM DEVELOPMENT IN THE PRODUCTION OF
THAI SATO LOCAL SPIRITUOUS LIQUORS PRODUCTION PROCESS : ONE TAMBON ONE
PRODUCT CHANGWAT NAKHORN SI THAMMARAT. DISSERTATION ADVISOR : PROF. OONTA
NOPAKUN, DISSERTATION CO-ADVISOR : KOVITH PHONGNGAM, Ph.D., 177 pp.,
ISBN 974-53-1809-4

The purposes of this research were to analysis the learning process of Thai rural families, characteristic of learning process in non-formal education, learning process development, into models for program development according by Patrick Boyle and analysis of learning process, program development and planning of learning process in non-formal education for Production of Thai Sato Local Spirituous Liquors.

The sample size consisted of 964. The focus groups were 16 committee groups, 9 instructors, 9 expertises. The instruments was questionairs and focus groups discussion. The data analysis from questionairs was analyzed by computer program SPSS for windows and used basic statistic. Analysis of quality data by content analysis with the fact data was taken into content.

The results of the study revealed that learning process of rural families for production of Thai Sato development gained from external source, available existing knowledge, expert local wisdom and learning from observation. The learning process have three pattern as follows : the learning for carries in families, the learning support form external community and the learning between person in families and network individual. The learning process of rural families for program development in the production of Thai Sato Local Spirituous Liquors have integrating of three patterns and program development.

Department of Educational Policy, Management and Leadership

Field of Study Non-Formal Education

Academic year 2004

Student's signature

P. Sattthaphu

Advisor's signature

Oonta Nopakun

Co-advisor's signature

K. Phongngam

วิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของครัวเรือนชนบทเพื่อพัฒนาโครงการผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย : หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์อย่างมีคุณค่าด้วยดี โดยได้รับความกรุณาอนุเคราะห์ช่วยเหลือและสนับสนุน พร้อมทั้งให้คำแนะนำแนวคิดอันเป็นประโยชน์ และการให้กำลังใจในการศึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งสองท่าน คือ ศาสตราจารย์อุ้นตา นพคุณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกวิท พงวงาม ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอนุเคราะห์ในการสอบครั้งนี้ พร้อมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะในองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย รศ.ดร.อาชัญญา รัตนอุบล, ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ, ดร.ชลทิศย์ เอี่ยมสำอางค์, ดร.ศรีปริญญา อุปกระจ่าง และ ดร.ชำนาญ วัฒนศิริ ที่กรุณาอนุเคราะห์ด้วยการพิจารณาตรวจสอบ และรับรองเครื่องมือวิจัยชุดต่างๆ เพื่อมาตรฐานแห่งคุณภาพของปริญญาโท

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญพิเศษอันเปรียบเสมือนปราชญ์แห่งจอมยุทธจักรสุราพื้นบ้านไทย ดร.สถิตย์ ลิ้มพงศ์พันธ์ คุณกมล ตั้งธรรมนิยม ดร.ไพบลีย์ ด้านวิทย์ ดร.ประดิษฐ์ คุ้มรรณา และคุณวิมล วรรณยางกูร ที่ได้อนุเคราะห์เอื้อเฟื้อด้วยไมตรีจิตอันเปี่ยมล้นในการให้ทัศนะ แนวคิด พร้อมองค์ความรู้วัฒนธรรม ด้วยศาสตร์และศิลป์ในการผลิตสาโท

ขอขอบพระคุณสมาชิกกลุ่มผลิตสุราพื้นบ้านไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุกท่านที่มีส่วนสนับสนุนในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยที่ได้ให้โอกาสผู้วิจัยได้ไปศึกษาระดับปริญญาตรีที่บัณฑิต และขอบคุณ ดร.สวัสดิ์ ภูทอง อาจารย์วุฒิชัย ประสารสอย มิตรเสมือนญาติที่ช่วยเหลือด้วยน้ำใจและไมตรีในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สุดท้ายขอขอบคุณ อาจารย์สิทธิสินี ฯ ภรรยาคู่ชีวิต และ ต.ญ.สุทธี โดยเฉพาะลูกสุดที่รักทั้งสอง (นางพัฒน์ - นพพล เศรษฐฤทธิ์) ที่คอยให้กำลังใจอันส่งผลให้มีความอดทนอันเข้มแข็งในการศึกษา และสูงสุดคือแรงดลบันดาลใจโดยไม่รู้ตัวจากลูกชาย นพพล ฯ ขณะอายุ 3 ขวบที่ได้จุดประกายไว้เมื่อ ปี 2531 ว่า "ลูกอยากให้พ่อเป็นดอกเตอร์" ซึ่ง ทำให้มีความมุ่งมั่นตั้งใจจนประสบผลสิ่งหวังสมดังตั้งใจ

ผลงาน คุณค่า และความสัมฤทธิ์ผลของวิทยานิพนธ์ ขอกราบมอบไว้แด่คุณพ่อ อุทัย เศรษฐฤทธิ์ และคุณอา อำไพ เศรษฐฤทธิ์ ผู้ซึ่งเทอดทูนในเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และปรารถนาที่จะให้บุตรหลานได้เข้าศึกษาตลอดมา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540.....	13
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.....	14
ปรัชญาแนวคิดทฤษฎีและหลักการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	16
แนวคิดและนियามการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ไม่ร่วมการศึกษาแบบธรรมดาวิสัย.....	20
แนวคิดทฤษฎีการเรียนการสอนสำหรับผู้ใหญ่.....	30
แนวคิดการเรียนรู้แบบปัจเจกบุคคล กลุ่มและชุมชน.....	33
การเรียนรู้แบบกลุ่ม.....	44
แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	52
แนวคิดหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล.....	64
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	66
กรอบแนวความคิดการวิจัย.....	72

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	73
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	74
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	76
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	79
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
ข้อมูลทั่วไป	81
การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของครัวเรือนชนบท ในการผลิตสุราพื้นบ้านไทย.....	86
ลักษณะหรือปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ ครัวเรือน.....	96
การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษา นอกระบบโรงเรียน.....	106
แผนการจัดการเรียนการสอนทางการศึกษานอกโรงเรียนในผลิตภัณฑ์สาโท พื้นบ้านไทย.....	113
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	125
สรุปผลการวิจัย	127
อภิปรายผล.....	139
ข้อเสนอแนะ.....	143
รายการอ้างอิง	146
ภาคผนวก	162
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	177

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนตัวอย่างในการวิจัย.....	75
2 ภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง.....	83
3 ชนิดของผลิตภัณฑ์ในกลุ่มผลิต	85
4 กระบวนการเรียนรู้ในการผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย.....	87
5 ลักษณะในด้านความสนใจในการผลิตสุราพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ เรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของครัวเรือนชนบทในผลิตภัณฑ์สาโท พื้นบ้านไทย	98
6 ลักษณะด้านทักษะ ความถนัดในการผลิตสุราพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับการ จัดการเรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของครัวเรือนชนบทในผลิตภัณฑ์ สาโทพื้นบ้านไทย	99
7 ลักษณะด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ระหว่างฝึกอบรม ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของครัวเรือน ชนบทในผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย	100
8 ลักษณะด้านวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียน การสอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของครัวเรือนชนบทในผลิตภัณฑ์สาโท พื้นบ้านไทย.....	101
9 ลักษณะด้านวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดจากการผลิตสุราพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการเรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของครัวเรือนชนบทใน ผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย	102
10 ลักษณะด้านความพร้อมความต้องการของครัวเรือนสมาชิกที่จะพัฒนา ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของครัวเรือนชนบทในผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย	103
11 ลักษณะด้านการจัดโครงการให้ความรู้ในการผลิตสุราพื้นบ้านที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการเรียนการสอนทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของครัวเรือนชนบทใน ผลิตภัณฑ์สาโทพื้นบ้านไทย	104